

LUX FILM DAYS

3 FILMAI
24 KALBOS
28 ŠALYS

© Sophia Olsson

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

Rež. Amanda Kernell
Švedija, Norvegija, Danija

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

REŽ. AMANDA KERNELL

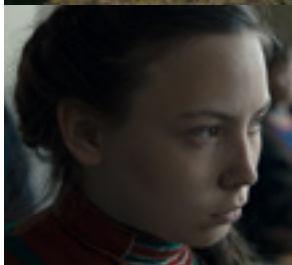
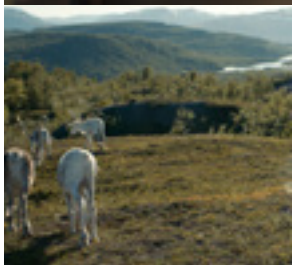
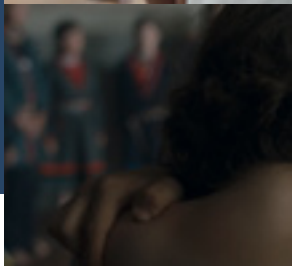
Viena sena moteris su sūnumi vyksta į sesers laidotuves, rengiamas jos gimtinėje, Švedijos šiaurėje. Ji visiškai nenori atnaujinti santykių su ankstyvoje jaunystėje palikta savo šeima ir bendruomene. Tame krašte atgyja prisiminimai: paauglystės pradžioje ji patyrė teisuolių švedų žeminimą, siekė būti pripažinta kaip jiems lygi ir galiausiai pasikeitė tapatybę, kad užsitikrintų geresnę ateitį. Po daugelio metų jai atrodo, kad atmesdama savo kilmę ji melavo pati sau.

SAVOTIŠKAS VIDINIS KOLONIALIZMAS

Amandos Kernell filme nepateikiama rašytinės informacijos apie veiksmo laiką ir vietą, pvz., „Laplandija, 1930 m.“ Žiūrovas pats turi kelti hipotezes apie šį kraštą ir jame gyvenančią bendruomenę, kuri, be abejo, didžiąjai daliai Europos publikos yra labai menkai žinoma. Aišku, kad prologo, vaizduojančio senolės sugrįžimą į gimtinę, veiksmas vyksta mūsų laikais (modernus automobilis, leopardo dėmėmis išmargintas drabužis...), tačiau didžiąją filmo dalį sudarančio ilgo praeities tarpo laikas ir erdvė nėra aiškiai apibrėžti.

Kristina prisimena savo paauglystę, kai jos vardas dar buvo Elė Marja. Ji gyvena tradiciniais drabužiais vilkinčioje klajoklių šeimoje – tai elnių augintojai. Abi dukterys turi išvykti mokytis į švedų pensionatą: jų gimtoji samių kalba ten yra draudžiama. Jaunesniajai Njenai šis geografinis ir kultūrinis atstumas yra kančia. Vyresniajai Elei Marjai švietimas, ypač knygos, – galimybė emancipuotis. Ši emancipacija jai dar svarbesnė dėl patiriamo švedų ostrakizmo. Netoli mokyklos dirbantys jaunuoliai įžeidinėja iš drabužių ir palyginti nedidelio ūgio atpažįstamus samių vaikus. Apskritai šie vaikai yra laikomi vietine įdomybe. Liesa blondinė mokytoja Kristina vaikams liepia atmintinai išmokti tekstą, kuriuo pasitinkami iš Upsalos atvykstantys svečiai: „esu mažas ir neturtingas, tačiau laimingas vaikas...“. Šie svečiai nėra Švedijos karalius ar karalienė, kaip tikėjosi kai kurie vaikai, o mokslininkas, fotografas ir „mediatorė“. Mokslininkas atlieka antropologinius matavimus (matuoja kiaušo plotį, nosies ilgį ir t. t.), fotografas fotografuoja bendrą nuogų vaikų išvaizdą, o „mediatorė“ prisigerina prie vaikų, gėrėdamasi jų drabužiais, jų švelniais plaukais („Jie visai ne garbanoti!“ – sako ji) ar nukreipdama mokytojos dėmesį neįaukią akimirka, kai nepaisoma Elės Marjos drovumo. Elė Marja yra vyriausia iš vaikų, turėtų rodyti jiems pavyzdį, tačiau ji jau subrendusi. Todėl šį išrengimą išgyvena kaip pažeminimą: svečiai atvyko ne susitikti su jaunais Švedijos piliečiais, o iširti etninės grupės atstovų, ir jie tai daro taip, tarsi apžiūrinėtų gyvulius. Jausmas, kad į tave žiūrima kaip į gyvulį, nėra nesiruošia išnykti: reaguodama į dar vieną jaunuolių pažeminimą („jie liko žemesnėje evoliucijos pakopoje“), Elė Marja pasipriešina ir reikalauja atsiprašyti, tačiau patiria galutinį pažeminimą – berniukai ją pargriauna ir pažymi kaip elnių įpjudami ausį.

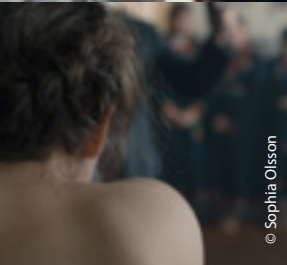
Elė Marja karštai trokšta išvykti iš šio krašto, kur samiai engiami ir žeminami: ji išreiškia norą toliau mokytis Upsaloje, tačiau mokytoja atsisako jai padėti, argumentuodama, kad samių vaikai nėra tokie gabūs kaip švedų ir kad jie netgi neišgyventų mieste!

© Sophia Olsson

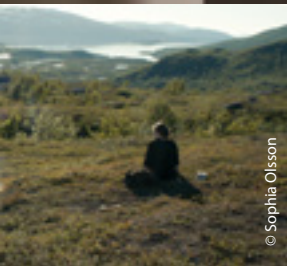
Visi šie elementai rodo, kad švedai samių atžvilgiu tik apsimeta geranoriškais: samiai yra patekę į nepakenčiamai priešaringą padėtį: viena vertus, vaikai lanko mokyklą, ir tai, žinoma, yra gerai, jie (šiek tiek) susiduria su kultūra, pavyzdžiui, kai mokytoja Elei Marjai duoda knygą. Tačiau, kita vertus, jiems įteigiama, kad jie iš esmės yra kitokie ir netinkami moderniam gyvenimui! Dar kartą samiai prilyginami gyvūnams, kurių galimybės išgyventi visiškai priklauso nuo jų prisirišimo prie savo aplinkos.

© Sophia Olsson

TAPATYBĖS KEITIMAS

Siekdama išvengti savo šeimos ir švedų, norinčių ją išlaikyti šioje antrarušio individo padėtyje, iš anksto nulemtos ateities, Elė Marja neturi kito pasirinkimo kaip tik pasikeisti tapatybę: pakeisti vardą ir pavardę (ji neatsitiktinai pasivadina savo mokytojos vardu – Kristina Lajler); nusivilkti tradicinius drabužius ir juos iškeisti į paprastus, o savo tradicinį apdarą sudenginti, taip įtvirtinant poelgio negrįžtamumą; žinoma, nebekalbėti samių kalba ir net galiausiai iš pykčio nužudyti elnią, taip galutinai atmetant tėvų gyvenimo būdą. Atrodo, kad Elės Marjos asmeninė tapatybė yra stipresnė už jos kultūrinę tapatybę, tarsi šios dvi tapatybės viena su kita kovotų, o pastaroji trukdytų pirmajai išsiskleisti.

© Sophia Olsson

Tačiau iš tikrųjų tai ne taip paprasta. Nors ji pakeičia vardą, aplinką ir kalbą, jos išvaizda kaip „lapės“ – kaip sako švedai ir tai samiai supranta kaip menkinamą apibūdinimą. Net malonūs švedai, kaip Niklas ir jo į gimimo dieną pakviesti draugai, netiki šia netikra tapatybe. Iš tiesų, Upsaloje Elė Marja tiki galinti įsitvirtinti ir būti priimta taip pat ar beveik taip pat kaip bet kuri kita mergina... Iš pradžių ją, nors ir šaltokai, priima gyventi Niklo tėvai. Ji ima lankyti mokyklą ir, nors išsiskiria tarp vienodai šviesiaplaukių ir lieknų merginų, panašu, kad ji susiranda draugę. Tačiau nuolat tvyro abejonė: ar tikrai pati jaunoji Kristina kelia susidomėjimą ar ji įdomi tik dėl egzotiškos išvaizdos? Šiuo požiūriu daug pasako scena, kai Niklo draugė jos paprašo padainuoti joiką (samių tradicinę dainą). Net gimimo dienos šventėje, mieste, Kristina atrodo kaip etnologinė įdomybė...

© Sophia Olsson

Galiausiai jos prašoma palikti Niklo namus ir mokėti mokestį už mokslą: jos atmetimą Upsalos miestelėnai patogiai pateisina pirmiausia skurdu, o ne kilme. Tarsi šis atmetimas mieste įgytų civilizuotesnę, švelnesnę formą negu kaime...

Vis dėlto Elei Marjai pavyks visiškai tapti Kristina (taip ją vadina sūnus): turėdama tėvo sidabru puoštą diržą ji galės apmokėti savo mokslus. Nerodoma, kas vyko toliau, tačiau galima spėti, kad Elės Marjos atkaklumas ir gebėjimas prisitaikyti, kurie matyti daugelyje scenų (ji priešinasi ją žeminantiems jaunuoliams, turi įžūlumo į šventę eiti apsilvilkusi vogta suknele, ji mėgdžioja švedus, pvz., pakeldama mažąjį pirštelį, kai geria kavą), atliks likusią darbo dalį.

KONFLIKTO SPRENDIMO LINK

Žiūrovui Elės Marjos – Kristinos tapatybės konfliktas yra pakankamai aiškus ir gali kilti klausimas, kodėl personažui kyla noras pereiti į skriaudėjų stovyklą. Atrodo, kad mergina neįjunta paradoksalios padėties, kai ji kenčia nuo švedų šmeižto, engimo, smurto ir kartu nori būti kaip jie, tapti jų bendruomenės dalimi, priešintis savajai. Pasenusi ji ir toliau atmeta visas savo šaknis: nenoriai lydi savo sūnų, nenori girdėti joiko, apsimeta, kad nesupranta samių kalbos, ir atsisako, kad ir vieną naktį, nakvoti savo šeimoje. Ji mieliau renkasi viešbutį, kur apsistoja turistai. Čia ji šnekteli su kai kuriais jų, pastarieji skundžiasi elnių augintojų motociklų keliamu triukšmu ir net abejoja, ar jie turi teisę teršti gamtos draustinį.

Būnant gimtinėje ir dar kartą susiduriant su samius žeminančiomis švedų kalbomis, jos atmintyje atgyja praeitis ir pagaliau atskleidžia šį tapatybės konfliktą. Ji meluoja apie savo kilmę (apsimeta esanti iš Smolando), ji net pritaria turistų paniekai, ir šis kitiems skirtas melas pagaliau jai atrodo kaip melas sau... ir moteris pravirksta. Tuomet ji vėl tampa Ele Marja: grįžta į bažnyčią, atidaro Njenos karstą, palinksta prie jos ir prašo atleidimo. Paskui ji kopina kalną. Graudu matyti šią seną susivėlusią moterį, einančią keliu, kuriuo eidavo vaikystėje, kad pasiektų viršūnę, nuo kurios matyti peizažas. Pagaliau ji vėl mato savo žemę, girdi bandą, įeina į stovyklą, kurioje dabar burzgia motociklai ir keturračiai.

PRAEITIES IR DABARTIES SUSIDŪRIMAS

Naudojant praeities intarpą Elės Marjos praeitis įtvirtinama dabartyje. Šis susidūrimas įgyja įvairias formas. Pavyzdžiui, viena scena vyksta tiek praeityje, tiek dabartyje. Savo pačios seserį Elė Marja pavadino „šlykščia lape“, kai šioji atėjo jos pasiimti Elei Marjai flirtuojant su Niklu: įžeidimas Niklui ir visiems šios scenos stebėtojams turėjo parodyti, kad ji pati nėra samė. Paskui paauglė palinko prie sesers lovos pasiaiškinti, tačiau Njena apsimitė mirusia. Ši scena pakartojama dabartyje: Elė Marja prašo gulinčios sesers atleidimo, kad ją atstūmė, kad išvyko, kad ją niekino, tačiau šį kartą Njena iš tikrųjų yra mirusi...

Praeities ir dabarties susidūrimas taip pat atitinka tradicijos ir modernumo – dviejų tendencijų, kurias įkūnija abi seserys, priešpriešą. Njena liko ištikima tradicijoms, ir jos pagerbimas per laidotuves sutampa su samių kultūros šlovinimu: pomėgiu joikui ir piemenavimui – viskuo, nuo ko Elė Marja nususuko. Modernizacija vis dėlto pasiekė elnių augintojus, kurie dabar naudoja triukšmą keliančius motociklus ir keturračius ir taip trukdo ramybės ieškantiems turistams. Išsaugotos tradicijos jiems dabar suteikia turistinės pramogos statusą – Elė Marja tai suvokė labai anksti, pareikšdama, kad ji nenori tapti cirko žvėreliu, – o modernumas tampa kraštovaizdį bjauriojančia ir tylą trikdančia kliūtimi... Nė viena iš šių pasirinkimo galimybių nėra pakankamai gera, tačiau atrodo, kad švedų socialinis, politinis ir kultūrinis dominavimas nepaliko samiams kitos išeities.

KLAUSIMAI PAMĄSTYMU

Filme „*Sameblod*“, be jau anksčiau pasiūlytų analizės temų, yra daug aspektų, kuriuos verta papildomai apmąstyti.

- Aišku, kad Europoje kyla mažumų klausimas. Nors, laimei, tokių kraštutinių situacijų kaip filme rodomas smurtas prieš samius nebeapsitaiko, be abejonės, galime realias situacijas palyginti su filme vaizduojamomis scenomis. Ar su tokiomis situacijomis esate susidūrę?
- Filme supriešinant Elės Marjos ir Njenos personažus, supriešinamas modernumas ir tradicija. Atrodo, kad tai nesuderinami dalykai. Kaip manote, ar įmanomas trečiasis, tarpinis, kelias? Galėtumėte pateikti pavyzdžių?
- Atrodo, kad Njenos, kuri pasirenka tęsti protėvių gyvenimo būdą, asmenybė susipina su samių kultūros savitumu. Ar norint visiškai atsiskleisti reikia atsiskirti nuo šaknų?
- Paskutiniuose filmo kadruose rodoma tarp stovyklos palapinių vaikščiojanti sena, susivėlusį Elė Marją. Šie vaizdai gali priminti seną po indėnų stovyklą vaikščiojančią indėnę. Ar galima palyginti indėnų genčių ir samių likimą?

EUROPOS KINAS EUROPIEČIAMS

Po praėjusių metų renginio, kuris pažymėjo šios iniciatyvos 10-ąją sukaktį, LUX apdovanojimas toliau teikiamas stebinančios žanrų ir stilių įvairovės filmams, kuriuos kuria jauni ir talentingi Europos režisieriai bei režisierės. Europos Parlamentas džiaugiasi galėdamas pristatyti tris dėl 2017 m. LUX KINO APDOVANOJIMO besivaržančius filmus:

„**120 BATTEMENTS PAR MINUTE**“ (*BPM – Beats per Minute*), rež. Robin Campillo, Prancūzija

„**SAMEBLOD**“ (*Sami Blood*), rež. Amanda Kernell, Švedija, Norvegija, Danija

„**WESTERN**“, rež. Valeska Grisebach, Vokietija, Bulgarija, Austrija.

Filmuose šiltai ir sumaniai nagrinėjamos aktualios temos ir atspindimos šiuolaikinės Europos problemos. Juose vaizduojami atviromis akimis pasaulį stebintys personažai, siekiantys suprasti tikrovę ir savo visuomenę bei bendruomenę. Rodant kine perteikiamų emocijų pakylėtas mūsų istorijas, išryškinama Europos kino kokybė ir įvairovė, taip pat jo reikšmė kuriant socialines ir kultūrinių bendruomenių vertybes. Kviečiame filmus žiūrėti 6-ajame LUX KINO DIENŲ renginyje.

LUX KINO APDOVANOJIMAS

Kultūra atlieka esminį vaidmenį kuriant mūsų visuomenes.

Atsižvelgdamas į tai, Europos Parlamentas 2007 m. įsteigė LUX KINO APDOVANOJIMĄ. Taip jis nori padėti padidinti Europos filmų platinimą Europoje ir paskatinti Europos masto diskusijas bei debatus svarbiausiais visuomenės klausimais.

LUX KINO APDOVANOJIMAS – ypatinga iniciatyva. Kadangi daugelis Europos šalių bendros gamybos kino filmų rodomi tik jų kilmės šalyse ir retai platinami kitose, net ir Europos Sąjungos, šalyse, LUX KINO APDOVANOJIMAS trims Europos filmams suteikia retą galimybę – jie subtitruojami 24 ES oficialiosiomis kalbomis.

Europos Parlamento nariai balsuos dėl vieno LUX KINO APDOVANOJIMO nugalėtojo, kuris bus paskelbtas 2017 m. lapkričio 15 d.

LUX KINO DIENOS

Dėl LUX KINO APDOVANOJIMO pradėtos organizuoti LUX KINO DIENOS. Nuo 2012 m. trys dėl LUX KINO APDOVANOJIMO besivaržantys filmai pristatomi platesnei Europos auditorijai per LUX KINO DIENAS.

Vykstant LUX KINO DIENOMS kviečiame patirti neišdildomų kultūrinių įspūdžių ir peržengti sienas. Nuo spalio iki gruodžio galėsite prisijungti prie kino mėgėjų iš visos Europos ir pažiūrėti tris filmus viena iš 24 oficialių Europos Sąjungos kalbų. Nepamirškite balsuoti už jums labiausiai patikusį filmą mūsų svetainėje luxprize.eu arba mūsų „Facebook“ puslapyje!

PUBLIKOS PRIZAS

Publikos prizas yra LUX KINO APDOVANOJIMO filmams žiūrovų teikiamas apdovanojimas. Nepamirškite iki 2018 m. sausio 31 d. balsuoti už vieną iš trijų filmų! Galbūt būsite išrinktas dalyvauti 2018 m. liepos mėn. vykstančiame Tarptautiniame Karlovi Varų kino festivalyje – Europos Parlamento kvietimu – ir paskelbti publikos prizą pelniusio kino filmo pavadinimą.

ŽIŪRĖKITE,
DISKUTUOKITE
IR BALSUOKITE!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽISIERĒ: Amanda Kernell

SCENARIJUS: Amanda Kernell

VAIDINA: Lene Cecilia Sparrok, Mia Erika Sparrok, Maj Doris Rimpi, Julius Fleischanderl, Olle Sarri, Hanna Alström, Malin Crépin, Andreas Kundler, Ylva Gustafsson

OPERATORIAI: Sophia Olsson, Petrus Sjövik

PRODIUSERIS: Lars G. Lindström

GAMYBA: Nordisk Film Production Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS, Nordisk Film Production A/S, Sveriges Television AB - SVT

METAI: 2016

TRUKMĒ: 110'

ŽANRAS: drama

ŠALIS: Švedija, Norvegija, Danija

ORIGINALO KALBA: švedu, samių

Rankraštis baigtas rengti 2017 m. rugpjūčio mėn.

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson